HET NIEUWE WETTELIJK STATUUT VOOR DE KAMERS VAN KOOPHANDEL EN FABRIEKEN

door Prof. Mr J. Valkhoff

De Kamers van Koophandel en Fabrieken zijn reeds zeer oude instellingen. Na de Colleges van Commercie te Amsterdam (1663—1665) en te Rotterdam (1677—1683) als voorlopers, werden in 1803 de Rotterdamse en in 1811 de Amsterdamse Kamer van Koophandel opgericht.

Hun eerste wettelijk statuut kregen de Kamers van Koophandel en Fabrieken in Nederland door de wet van 26 Maart 1920, S. 152. Voordien vonden zij hun grondslag en regeling in verschillende, elkaar opvolgende Koninklijke Besluiten: o.a. 1815, 1816, 1818, 1828, 1851 en 1896.

Na de invoering van en mede dank zij de wet van 1920 hebben de Kamers van Koophandel en Fabrieken zich tot zeer belangrijke actieve „publiekrechtelijke instellingen" [1]), openbare lichamen met eigen bestuurstaak, ontwikkeld, waaruit mede blijkt hoe belangrijk een goed wettelijk statuut is. Men denke slechts aan hun vele en belangrijke taken bij de gedecentraliseerde uitvoering van diverse administratieve wetten: Handelsregisterwet (1918), Makelaardij (1922), Crisisuitvoerwet (1931), Wet evenredige vrachtverdeling (1933), Uitverkopenwet (1935), Warenwet (1935/6), Ondernemersovereenkomstenwet (1935/6), Wet op het Afbetalingsbedrijf 1936), Vestigingswet Kleinbedrijf (1937), Kartelbesluit (1941), Woonruimtewet (1947) en Wet op de Bedrijfsorganisatie (1950).

Aan de wet van 26 Maart 1920 kwam een einde door het ingrijpen van de Duitse bezetter. Zij werd vervangen door het Besluit van 25 November 1941, Verordeningenblad No. 223 (1941): elf provinciale Kamers met vijf en twintig onzelfstandige bijkantoren, nationaal-socialistisch Führer-principe en koppeling van de Kamers van Koophandel en Fabrieken als openbare lichamen in de zin van artikel 152 Grondwet aan de Woltersomse bedrijfsorganisatie [2]).

Volstaan worde met deze zeer summiere en beknopte aanduiding en memorisatie van bovenstaande historische gegevens en data, die veelal in de lezerskring van het M.A.B. bekend mogen worden verondersteld en welke slechts als inleiding tot de hierna volgende uiteenzetting van en toelichting op de nieuwe Wet op de Kamers van Koophandel en Fabrieken van 21 Augustus 1950 (St. No. K 367) bedoeld zijn.

Rechtsherstel moest verleend worden aan de Kamers van Koophandel en Fabrieken. Dit stond na de bevrijding van ons land vast. Het is 't voornaamste doel van de nu tot stand gebrachte wet. Blijkens de considerans worden „nieuwe" regelen gesteld omtrent de Kamers van Koophandel en Fabrieken. Een nieuwe wet derhalve ter modernisering, doch voortbouwend op de nu ingetrokken wet van 1920, die in menig opzicht haar deugdelijkheid bewees.

Aan de meest markante, principiële kwesties, waarom het bij de hui-

---

[1]) Aldus indertijd de Minister in de Memorie van Antwoord (IIe Kamer) bij het Ontwerp Uitverkopenwet. Thans de Memorie van Antwoord (IIe Kamer) § 1, blz. 1 (publiekrechtelijke lichamen) en de Memorie van Antwoord (Ie Kamer), blz. 2 en 3.

[2]) W. F. Lichtenauer: „De nieuwe regeling van de Kamers van Koophandel en Fabrieken" (1942) en W. J. van Eykern en G. J. Balkenstein: „De Wet op de Bedrijfsorganisatie", blz. 26 en 28/29 (1950).

dige correctie en vernieuwing van het wettelijk statuut van de Kamers van Koophandel en Fabrieken ging, zijn reeds door Mr Lichtenauer belangrijke algemene beschouwingen gewijd. [3]) Zij betroffen de gebiedsindeling, het werkterrein, de samenwerking en de samenstelling (uitsluitend economisch-geografische eenheden of meer provinciale indeling, wijze van verkiezing enz.). Ook in de M. v. T., het V.V., de M. v. A. en de Handelingen der beide Kamers vindt men 't nodige over deze meest saillante, cardinale vraagstukken. Laatstgenoemde stukken behelzen tevens veel lezenswaards over het bij de behandeling van het wetsontwerp sterk naar voren gekomen vraagstuk van de verhouding tussen de reeds lang bestaande Kamers van Koophandel en Fabrieken en de nieuwe P.B.O. (Wet op de Bedrijfsorganisatie 14 Februari 1950, H. St. no. K 22), de kwestie van de pariteit van middenstands- en andere ondernemingen en de opneming van het werknemerselement. Naar deze uitgebreide literatuur zij de lezer verwezen. Herhaling is hier overbodig. Doel van dit tijdschriftartikel blijve: een overzicht van de nieuwe wettelijke regeling tegen de achtergrond van de wet van 26 Maart 1920.

Volgens artikel 2 van het Tweede Hoofdstuk („Organisatie") van de nieuwe wet zijn er Kamers van Koophandel en Fabrieken, die ieder de belangen van handel en nijverheid in haar gebied bevorderen. Dezelfde taakomschrijving vindt men in de aanhef van het eerste artikel van het Derde Hoofdstuk („Taak"), n.l. artikel 13.

In het Oorspronkelijk Ontwerp luidde de taakomschrijving anders: daar werden de Kamers van Koophandel beschouwd als vertegenwoordiging van het bedrijfsleven in het gehele Rijk (met uitzondering van de agrarische bedrijven). De ontwikkeling van het begrip „handel en nijverheid", dat ook gebruikt werd in artikel 1 van de kort na de Handelsregisterwet 1918 (art. 2, lid 1 oud) tot stand gekomen Wet van 1920, naar het begrip „bedrijf" was wel verklaarbaar en logisch. In het handelsrecht — en de wettelijke regeling van de Kamers van Koophandel en Fabrieken behoort tot het handelsrecht: „publiek handelsrecht" [4]) — had men, eigenlijk reeds vanaf 1893/6, de ontwikkeling beleefd van „daden van koophandel" (zaken van koophandel en koopman) via „handel en nijverheid" (1918, 1921, 1925, 1928) naar overal „bedrijf" (1934/5) [5]).

Er rezen niettemin bij de behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer bezwaren tegen de omschrijving: „ter vertegenwoordiging van het bedrijfsleven in het gehele Rijk", omdat men hierin een te sterke identificatie van de (regionale, tevens functionele) Kamers van Koophandel met de (functionele) lichamen van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie zag, welke men vermeden wilde zien. [6]) Bij alle waardering voor de opvatting, dat er overeenstemming en harmonie tussen

[3]) W. F. Lichtenauer in „Economisch-Statistische Berichten", 27 Juli 1949, en in „De Naamloze Vennootschap", 27ste Jaargang, No. 6 (September 1949).

[4]) „Het publiekrecht, inzonderheid het administratiefrecht, in de privaatrechtelijke studierichting", door J. Wiarda in „Publiekrechtelijke opstellen aangeboden aan Prof. Mr Dr C. W. van der Pot", blz. 357 (1950).

[5]) Men vergelijke ook artikel 1 van de Ondernemersovereenkomstenwet 1935 (handel of nijverheid in den ruimsten zin) met het Kartelbesluit 1941 (*bedrijf*sregelingen).

[6]) C. H. Schouten gaat te ver, wanneer hij in zijn dissertatie „Publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie en binnenlands vervoerwezen" (1948) schrijft, dat de Kamers var Koophandel en Fabrieken sinds de wet van 26 Maart 1920 nog het meest de figuur van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie benaderen (noot 2 op pagina 9).

beider regeling moet bestaan en dat er verband tussen beide gelegd kan worden, wilde men alles vermijden om terminologisch — vgl. art. 2 en art. 71 van de Wet op de Bedrijfsorganisatie 1950 — de schijn van identificatie te wekken. Vandaar dat aan de formulering „de belangen van handel en nijverheid", die impliceert dat de landbouw, tuinbouw, veeteelt en visserij (niet de landbouw-industrie en de handel in landbouw-producten) er buiten vallen, de voorkeur gegeven is. Overal, waar het Ontwerp van „bedrijfsleven" sprak, is dit vervangen door „handel en nijverheid". Volgens uitdrukkelijke verklaring van de Staatssecretaris van Economische Zaken, Mr van der Grinten, heeft het begrip „handel" hier een ruime betekenis in die zin, dat het verkeerswezen, het bankwezen, het verzekeringsbedrijf, het vervoerswezen en de Horecabedrijven er onder vallen. De bedrijven van publiekrechtelijke lichamen zijn niet uitgesloten.

Evenals in de wet van 26 Maart 1920 is het de Kroon, die de Kamers instelt en opheft. Ook bepaalt de Kroon het gebied van iedere Kamer en wijst deze de gemeente aan, waar zij haar zetel heeft. Nieuw is in lid 3 van artikel 2 de bepaling, dat het gebied van een Kamer zich niet kan uitstrekken buiten de provincie, waarin zij is gevestigd, behoudens over grondgebied van het Rijk, dat niet bij een provincie is ingedeeld (de Noord-Oost-polder bijvoorbeeld). Het betreft hier een van de principiële vraagstukken, waarvoor men bij het maken van de nieuwe wet stond: de gebiedsindeling. Gekozen werd een stringent provinciale grondslag, doch met verwerping van het stelsel van elf provinciale Kamers met onzelfstandige, aan deze onderhorige plaatselijke bijkantoren. Volgens het enige artikel van Hoofdstuk IV („Samenwerking") werken, wanneer in een provincie meer dan één Kamer is ingesteld, deze Kamers samen ter bevordering van de algemene belangen van handel en nijverheid [7]) in de provincie (art. 17). In het Oorspronkelijk Ontwerp had hier nog bij gestaan, dat deze verplichte samenwerking door geregelde samenkomsten van de voorzitters der betrokken Kamers, op de basis van een door de Minister goedgekeurd reglement, zou geschieden. Bij nader inzien heeft de wetgever de vorm van de samenwerking geheel aan de Kamers zelf willen overlaten. Gewestelijke verhoudingen kunnen hierbij een rol spelen.

Volgens artikel 3 zijn de Kamers van Koophandel en Fabrieken rechtspersoon. Zij zijn dit ook reeds volgens artikel 19, lid 7 van de Handelsregisterwet. Rechtspersoonlijkheid op dubbele wettelijke grondslag derhalve. De voorzitter vertegenwoordigt de Kamer in en buiten rechte (artikel 7, lid 4) [8]).

Terwijl volgens de wet van 26 Maart 1920 de Kroon het aantal leden van iedere Kamer bepaalde, doet nu de Minister (van Economische Zaken) dit, na overleg met de Ministers die het aangaat. Nieuw is, dat de Minister bepaalt —, hoeveel leden voor de verschillende takken

---

[7]) Ook in artikel 13 sub d komt de uitdrukking „algemeen belang van handel en nijverheid" voor. Vgl. artikel 41 Pachtbesluit 1941: „algemene belangen van de landbouw" en artikelen 20 en 33 Wet Autovervoer Personen 1939: „algemeen vervoersbelang". Zie overigens over het begrip „algemeen belang" in de verschillende onderdelen van het administratieve recht: de Praeadviezen van S. O. van Poelje en C. H. F. Polak voor de „Vereniging voor Administratief Recht", 19 Mei 1950 (XIX).

[8]) Artikel 16, lid 3 van de wet van 1920 sprak alleen van: „in rechten". Bij de naamloze vennootschap vertegenwoordigt „het bestuur" de vennootschap in en buiten rechte (artikel 47 W.v.K.) Vgl. artt. 39 en 107 van de Wet op de Bedrijfsorganisatie (1950): de voorzitter.

van handel en nijverheid in de Kamer zitting zullen hebben, waarbij hij zoveel mogelijk rekening houdt met de betekenis, welke ieder dier takken in het gebied van de Kamer heeft. Alvorens een beslissing hierover te nemen hoort de Minister de Kamer, behoudens wanneer de beslissing een nieuw ingestelde Kamer betreft. Voor de middenstandsondernemingen zal, evenals voor de andere ondernemingen, ten minste een derde van het aantal leden der Kamer zitting hebben (artikel 4).

Hier stuit men op de tweede belangrijke wijziging in de wettelijke regeling van de Kamers van Koophandel en Fabrieken. De splitsing in twee even grote afdelingen, één van het groot-bedrijf en één van het kleinbedrijf, welke de wet van 26 Maart 1920 voorschreef, is als van weinig practisch nut losgelaten. [9]) Voor de belangenbehartiging van de middenstand wordt nu gewaakt door het wettelijk voorschrift, dat deze door minstens één derde van het aantal leden der Kamer vertegenwoordigd moet zijn. Tevens is, op aandrang vanuit de Tweede Kamer, in artikel 4, lid 4 gezorgd voor een pariteit van de middenstandsondernemingen met de andere ondernemingen (elk $^1/_3$ minimaal). Van de twee of meer onder-voorzitters van de Kamer van Koophandel moet bovendien ten minste één uit de leden, die zitting hebben voor de middenstandsondernemingen, en één uit de overige leden gekozen worden (artikel 7, lid 1).

Geheel anders dan in de oude wet is thans de verkiezing der leden van de Kamers van Koophandel en Fabrieken geregeld. In plaats van het vroegere zeer gedetailleerde en ingewikkelde kiesstelsel, dat omnium consensu onbevredigend functioneerde, brengt artikel 5 een nieuwe verkiezingsregeling, die weliswaar geen volledig, doch toch wel een soort van coöptatie-systeem is. De leden worden n.l. gekozen door de zittende leden, waarbij voor elke plaats het bestuur — d.w.z. de voorzitter en de onder-voorzitters tezamen — ten minste twee personen aanwijst, van wie minstens één niet tot de aftredende leden behoort. Alvorens een aanbeveling [10]) te doen hoort het bestuur van de Kamer de organisaties van ondernemers en de organisaties van werknemers, welke hiertoe door de Sociaal-Economische Raad zijn aangewezen. Voor aanwijzing komen slechts in aanmerking naar het oordeel van de Sociaal-Economische Raad representatieve organisaties van de betrokken ondernemers en der betrokken werknemers.

Twee dingen hoopt men met deze nieuwe, in artikel 5, eerste en tweede lid vervatte, regeling van de verkiezing der leden te bereiken: een goede selectie (deskundigheid) èn representativiteit der verschillende delen van het bedrijfsleven. Met erkenning van het onloochenbare feit, dat deze regeling met haar coöptatie-element geenszins ideaal is, geeft men er de voorkeur aan boven een irreëel en onpractisch abstract

---

[9]) De samenstelling der commissies uit het midden van de Kamers van Koophandel, bedoeld in artikel 10 van de Uitverkopenwet en artikel 13 van de Vestigingswet Kleinbedrijf, was indertijd reeds aan de Kamers overgelaten, in de verwachting, dat voor een behoorlijke vertegenwoordiging van beide sectoren in deze commissies gezorgd zou worden.

[10]) „Aanbeveling", geen „voordracht"; er mag dus buiten de aanbeveling gekozen worden. Artikel 48 a, lid 1 W.v.K. (oligarchische clausule bij de benoeming van een bestuurder der N.V. door de aandeelhoudersvergadering) spreekt van een (bindende) „voordracht" (door bestuurders, commissarissen, preferente aandeelhouders etc.) Zie echter artikel 48 a, lid 2 W.v.K.

Vergelijk artikelen 91 („opgave"), 160 („voordracht") en 186 („voordracht") van de Grondwet.

blijvend kiesstelsel met evenredige vertegenwoordiging. Men wil 't eens met dit nieuwe stelsel proberen. De proef is tijdelijk, want, terwijl de leden telkens voor een tijdvak van vier jaar gekozen worden met aftreding van de helft om de twee jaar (art. 5, lid 3) [11]), wordt in Hoofdstuk VIII (Overgangsbepalingen) bepaald, dat de leden van de nieuw in te stellen Kamers — de bestaande zijn opgeheven — voor de eerste maal benoemd worden door de Minister, met dien verstande, dat de ene helft voor vier en de andere helft voor twee jaar benoemd wordt. De wet vervalt volgens artikel 38 met ingang van 1 Januari 1959, zodat de regeling slechts voor twee zittingsperioden van de nieuwe Kamers zal gelden, waarna dan het probleem der verkiezing opnieuw onder ogen gezien dient te worden.

Ook de verhouding van de Kamers van Koophandel tot de inmiddels meer tot ontwikkeling gekomen publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie kan dan nader bezien worden. Nu is met de bovengenoemde bepaling — en ook op enkele andere plaatsen — een voorlopig contact geschapen met de Sociaal-Economische Raad als top-lichaam der in 't leven te roepen bedrijfsorganen. Door dit verplicht horen van de representatieve organisaties van de ondernemers enerzijds en de werknemers anderzijds voor het doen van een aanbeveling door het bestuur is bovendien het coöptatie-karakter van het nieuwe stelsel wat verzacht. De bedoelde organisaties zijn privaatrechtelijke organisaties; zowel zelfstandige gewestelijke en plaatselijke als ten deze representatieve gewestelijke en plaatselijke onderdelen van in het algemeen landelijke organisaties. Zij behoeven geen rechtspersoon te zijn. De vraag of een organisatie representatief is, staat ter vrije beoordeling van de Sociaal-Economische Raad.

De regeling van de verkiesbaarheid der leden (passief kiesrecht) is zo, dat lid alleen kunnen zijn Nederlandse onderdanen (in de wet van 1920: Nederlanders), tevens ingezetenen van het Rijk in Europa, die de ouderdom van 25 jaren (in de wet van 1920: 23 jaar) bereikt hebben [12]). Het vereiste van actief kiesrecht voor verkiesbaarheid was onder de wet van 1920 logisch, doch moest nu vervallen. Een leeftijdsgrens naar boven is er in de nieuwe wet evenmin als in de vorige voor de leden en het bestuur; wel, i.v.m. de in de loop der jaren uitgebreide taken van de Kamers, voor de leden van het personeel [13]).

De wettelijke regeling van de verkiesbaarheid (artikel 6) laat derhalve toe, dat ook werknemers tot lid van de Kamers van Koophandel en Fabrieken gekozen worden. Tot nu toe was dit geen practijk. Naar mij uit eigen ervaring tijdens de totstandkoming van de nieuwe wet bleek, is de belangstelling in de georganiseerde arbeidsbeweging voor de Kamers van Koophandel en Fabrieken en hun werk tot nu toe niet groot. Hopelijk zal dit in de toekomst anders worden. Een amendement Schilthuis c.s. om gelegenheid te scheppen van opneming van werknemers (d.w.z. arbeiders in het bedrijf) in de Kamers van Koophandel en Fabrieken door dwingend voor te schrijven, dat ten minste één vierde van de leden

[11]) Een zittingsduur als in de wet van 1920, doch daar in verband met de toen bestaande twee afdelingen.

[12]) Vergelijk in de Wet op de Bedrijfsorganisatie 1950: artikel 5, lid 1 (30 jaar; Sociaal-Economische Raad) en artikel 75, lid 1 (25 jaar; bestuur van het productschap, hoofdbedrijfschap en bedrijfschap).

[13]) Artikel 10, volgens hetwelk hun, behoudens in zeer bijzondere gevallen ter beoordeling van de Kamer (lid 2), bij het bereiken van de volle ouderdom van 65 jaren, ontslag verleend wordt. Vgl. artikel 173, lid 3 (Hoge Raad) en 186, lid 4 (Rekenkamer) van de Grondwet en artikel 15, lid 2 van de Algemene Waterstaatswet 1900.

der Kamer uit werknemers zou moeten bestaan, werd door de voorstellers ingetrokken, nadat van Regeringswege toegezegd was opneming van het werknemers-element in de Kamers van Koophandel en Fabrieken te bevorderen. Men denke hierbij allereerst aan de bovenvermelde Overgangsbepaling, dat de leden der Kamers voor de eerste maal door de Minister benoemd zullen worden (art. 34, lid 1), en daarnaast aan het voorschrift, dat later de werknemersorganisaties over de samenstelling der Kamers door het bestuur gehoord worden (art. 5, lid 2).

De uitsluiting van de verkiesbaarheid sub a in artikel 6 kwam ook in de wet van 1920 voor; die sub b (ontzet zijn van het recht ambten of bepaalde ambten te bekleden, dan wel bepaalde beroepen of functies uit te oefenen) is nieuw en komt ook voor in artikel 5, lid 2 (en 75, lid 2) van de Wet op de Bedrijfsorganisatie (1950).

De Kamer kiest jaarlijks uit haar midden een voorzitter en twee of meer onder-voorzitters, die allen terstond herkiesbaar zijn. Keuze van de onder-voorzitters door de afdelingen, gelijk in de oude wet, is nu natuurlijk vervallen. De toevoeging „of meer" kwam in de wet van 26 Maart 1920 niet voor. De voorzitter en de onder-voorzitters — die evenmin als de overige leden bezoldiging genieten — vormen tezamen het bestuur van de Kamer. De secretaris, die evenals het overige personeel van het secretariaat door de Kamer benoemd, geschorst [14]) en ontslagen wordt, is niet lid van het bestuur. Wel heeft hij, anders dan in de wet van 1920, in de vergaderingen van het bestuur een raadgevende stem; evenals in de vergaderingen van de Kamer, ofschoon hij niet lid van de Kamer mag zijn (incompatibiliteit). Geheel nieuw is de bepaling, dat aan de secretaris en de adjunct-secretarissen weliswaar niet absoluut verboden is nevenbetrekkingen te bekleden en neven-werkzaamheden te verrichten, doch dat zij hiervoor uitdrukkelijke toestemming van de Kamer nodig hebben. De overige leden van het personeel behoeven hiervoor gelijke toestemming van het bestuur. Het reglement van orde, dat de Kamer voor haar inwendige dienst moet vaststellen, behoeft de goedkeuring van de Minister van Economische Zaken.

Nadat in het eerste artikel van het Derde Hoofdstuk („Taak"), artikel 13, de taak van de Kamers van Koophandel eerst weer algemeen omschreven is als het „bevorderen (van) de belangen van handel en nijverheid in haar gebied", worden daarna een aantal bijzondere bevoegdheden genoemd. Deze niet limitatieve opsomming der voornaamste bevoegdheden komt grotendeels overeen met die in artikel 14 van de thans vervallen wet van 26 Maart 1920. Nieuw zijn in artikel 13 nu: *c* algemene propaganda te maken voor en voorlichting te verstrekken over handel en nijverheid, en *g* personen, die ten dienste van handel en nijverheid werkzaam zijn, zoals meters, wegers, tellers, taxateurs, ijkopnemers, te beedigen, voorzover omtrent hun beëdiging niet een andere regeling [15]) geldt. In het artikel van de oude wet werd overal van „inrichtingen", nu wordt er van „instellingen" gesproken [16]). Het legaliseren van handtekeningen betreft thans die van personen, die bij handel en nijverheid betrokken zijn (sub f); in de oude wet waren dit alleen personen, die in het

---

[14]) De schorsing was in de wet van 1920 niet genoemd. Benoeming, schorsing en ontslag van het personeel, met uitzondering van de secretaris en de adjunct-secretarissen, kan de Kamer aan het bestuur opdragen (delegatie van uitvoering).

[15]) Bij voorbeeld de makelaars; art. 62 W.v.K. (beëdiging door de arrondissementsrechtbank met advies van de Kamer van Koophandel en Fabrieken).

[16]) Vgl. artikel 1 van het Kartelbesluit 1941.

handelsregister ingeschreven waren. De uitdrukking „openbare lichamen" sub i is ruimer dan artikel 12, lid 1 en 2 van de wet van 1920. Men denke aan de openbare lichamen met verordenende bevoegdheid [17]), waarover de Grondwet in 1920 nog niet, thans echter wel handelt sinds de herzieningen van 1922 en 1938 (nu Hoofdstuk V en Hoofdstuk VI van de Grondwet). Ook artikel 15 spreekt thans van „openbare lichamen": „De Kamers dienen de organen van openbare lichamen desgevraagd of uit eigen beweging van advies". Geheimhoudingsplicht der ambtenaren is bij artikel 13 sub i thans niet als in artikel 14 sub h van de wet van 1920 explicite vermeld; dit werd overbodig geacht. Volgens artikel 16 zijn de Kamers verplicht de functies te vervullen, welke haar opgedragen zijn door de Kroon. De oude wet sprak van opdracht door Wetten of Koninklijke Besluiten, waarbij de vermelding van de wet als vanzelfsprekend overbodig was.

Volgens het enige artikel van Hoofdstuk V (Geldmiddelen) bestaan de inkomsten der Kamers weer als voorheen uit de vergoedingen, die zij bevoegd zijn te heffen voor door haar of door instellingen onder haar bewezen diensten of verrichte werkzaamheden (retributies; artikel 14) en de bedragen, ontvangen op grond van artikel 19 van de Handelsregisterwet 1918. Als nieuwe inkomsten worden in dit artikel 18 genoemd: sub c de tegemoetkomingen, die kunnen worden toegekend, indien de vervulling van de haar door de Kroon opgedragen functies bijzondere uitgaven medebrengt, alsmede: sub d de vruchten van haar vermogen. Sub e volgt dan weer: overige inkomsten.

Vooropgesteld zij, dat de Kamers van Koophandel geen verlengstukken van de centrale overheid zijn. Wel is er toezicht van overheidswege (Hoofdstuk VI: Toezicht). Zo behoeft de jaarlijkse begroting van inkomsten en uitgaven in het komende kalenderjaar voorafgaande ministeriële goedkeuring (art. 19, lid 1 i.v.m. art. 34, lid 2). Voor openbaarheid is gezorgd door het voorschrift (artikel 19, lid 2, hetwelk in het Oorspronkelijk Ontwerp nog niet voorkwam), dat de begroting, zodra zij aan de Minister (vóór 1 November) ter goedkeuring is aangeboden, voor ieder ten kantore van de Kamer ter visie gelegd, en tegen betaling der kosten algemeen verkrijgbaar gesteld wordt. Van de nederlegging en verkrijgbaarstelling geschiedt openbare kennisgeving. Op gelijke wijze is openbaarheid gewaarborgd [18]) bij de rekening en verantwoording, welke de Kamers jaarlijks aan de Minister moeten doen van hun geldelijk beheer. Deze geschiedt onder overlegging van de rekening der inkomsten en uitgaven, vergezeld van een op de inkomsten en uitgaven der Kamer over

---

[17]) De Kamers van Koophandel en Fabrieken zelf hebben geen verordenende bevoegdheid. Een dertig-tal jaren geleden, toen het Wetboek van Koophandel bedenkelijk verouderd geraakte, werd deze wel bepleit om te komen tot decentralisatie van wetgeving op het gebied van het handelsrecht (zie R. Kranenburg: „Verbetering van rechtsvorming" in „De Opbouw" (Jaargang II), 1919—1920; W. M. Westermann Jr.: „Ontwikkelingstendenzen in Staat en Maatschappij" (rede op de Jaarvergadering van het Verbond van Ned. Fabrikantenverenigingen op 9 Juni 1925); A. H. Marcus: „De Kamers van Koophandel en Fabrieken in Nederland", blz. 91 e.v. (1927)). Nu de gewone centrale wetgever (Koning en Staten-Generaal) inmiddels de achterstand inhaalde en het geschreven handelsrecht op gelukkige wijze wist te vernieuwen, hoort men hier niet meer van.

[18]) Vergelijk de artikelen 46, lid 2 en 3 en 52, lid 2, benevens de artikelen 118, lid 2 en 3 en 124, lid 2 van de Wet op de Bedrijfsorganisatie van 14 Februari 1950, St. No. K. 22. Van Eykern en Balkenstein: „De Wet op de Bedrijfsorganisatie", blz. 245/6 en 251 (1950).

het afgelopen boekjaar betrekking hebbend accountants-rapport [19]). Anders dan in de van 1928 daterende wettelijke regeling van de naamloze vennootschap in ons Wetboek van Koophandel nog het geval is, wordt hier nu niet meer van „deskundigen" (artt. 42 a en 51 b W.v.K.), doch — ondanks het nog altijd ontbreken van een wettelijke regeling van het accountantswezen — openlijk van „accountants" gesproken (artikel 20, lid 1).

Zowel aan de Minister, als ook aan de Sociaal-Economische Raad moeten van nu af aan de Kamers van Koophandel en Fabrieken elk jaar vóór 1 Juli (i.pl.v. als voorheen 1 Mei) verslag uitbrengen omtrent haar werkzaamheid in het afgelopen kalenderjaar en omtrent de toestand van handel en nijverheid in hun gebied in dat tijdvak (art. 21, lid 1 i.v.m. art. 34, lid 3). Op aandrang uit de Tweede Kamer (amendement Bachg c.s.) is hier de Sociaal-Economische Raad als hoogste adviescollege van de Regering op sociaal-economisch gebied ingeschakeld. Het provinciaal verband komt weer tot uiting in het tweede lid van artikel 21: „Twee of meer Kamers, welke haar zetel hebben in één provincie, kunnen haar verslagen gezamenlijk uitbrengen". De verslagen kunnen hierdoor in belangrijkheid winnen. Tenslotte moeten, volgens artikel 22, de Kamers aan de Minister van Economische Zaken alle door deze gewenste inlichtingen omtrent haar werkzaamheid verstrekken.

Evenals in de wet van 26 Maart 1920 is er ook nu weer preventief overheids-toezicht in de vorm van ministeriële goedkeuring (placet), niet op alle, doch op een reeks van besluiten der Kamers van Koophandel en Fabrieken. Zij worden in artikel 23 opgesomd. Uit het Besluit van 25 November 1941 is (sub c) overgenomen de bepaling der ministeriële goedkeuring tot het verlenen van die subsidies, welke een bedrag van ƒ 1000.— per jaar te boven gaan. Nieuw is (sub f) het vereiste van deze goedkeuring tot het doen bouwen, verbouwen en inrichten van gebouwen (de kantoorpanden), voorzover de uitgaven daartoe een bedrag van ƒ 5000.— te boven zullen gaan.

Repressief overheidstoezicht op de Kamers van Koophandel en Fabrieken is er ook thans weer in de vorm van het vernietigingsrecht. Voorzover de besluiten der overigens autonome Kamers met de wet of het algemeen belang strijden, kunnen zij door de Kroon geschorst en vernietigd worden (artikel 24). De nadere uitwerking van de regeling van schorsing en vernietiging komt in hoofdzaak overeen met die in de Provinciale Wet 1850, de Gemeentewet 1851, de Algemene Waterstaatswet 1900, de Wet op de Bedrijfsorganisatie 1950 en de Wet op de Ondernemingsraden 1950. Er zijn verschillen. Zo is in afwijking van artikel 23, lid 3 van de vroegere wet van 1920 (en van artikel 190 Gemeentewet resp. 173 van de Provinciale Wet en 30 van de Algemene Waterstaatswet) in artikel 26 nu de meer moderne formulering van artikel 62 (i.v.m. artikel 135) van de Wet op de Bedrijfsorganisatie 1950 gekozen, volgens welke soepelere regeling vernietiging van een besluit vernietiging meebrengt van alle gevolgen der vernietigde bepalingen, voorzover bij het Koninklijk Besluit niet anders bepaald is. De woorden „ook na verlen-

---

[19]) In de Memorie van Toelichting leest men: „Overigens is reeds gebleken, dat deze rapporten, tot het doen opmaken waarvan reeds verscheidene Kamers zijn overgegaan, ook door de Kamers zelf worden gewaardeerd. De bepaling legt dan ook slechts een maatregel vast, welke in de praktijk zijn nut heeft bewezen" (blz. 6).

[20]) Zie van Eykern en Balkenstein: „De Wet op de Bedrijfsorganisatie", blz. 270 e.v. (1950).

ging" in artikel 25 (vgl. art. 60, lid 2 en art. 135 van de Wet op de Bedrijfsorganisatie) kwamen in de oude wet op de Kamers van Koophandel en Fabrieken niet voor. Het voorschrift van artikel 25, lid 3, volgens hetwelk bepalingen, die geschorst geweest zijn, niet opnieuw geschorst kunnen worden (art. 189 Gemeentewet, 172 Provinciale Wet en 29 Algemene Waterstaatswet), ontbreekt in de Wet op de Bedrijfsorganisatie 1950. De regeling in verband met eventuele verwaarlozing van het medebewind door een „nalatige" Kamer van Koophandel, nu weer in artikel 29 te vinden, is in het verleden nooit toegepast behoeven te worden.

De regelingen in Hoofdstuk VII (Wijziging der organisatie) voor geval van instelling of opheffing van een Kamer of gebiedswijziging door de Kroon en vermindering of vermeerdering van het aantal leden ener Kamer door de Minister menen wij hier stilzwijgend te mogen voorbijgaan. Liever schenken wij nog even aandacht aan de eerste der Slotbepalingen (Hoofdstuk IX). Zoals in zovele wetten op het gebied van het veelal nog dynamisch publiekrecht van het bedrijfsleven in de laatste jaren het geval is [21]), bepaalt het eerste lid van artikel 35, dat bij Algemene Maatregel van Bestuur nadere voorschriften ter bevordering van een goede uitvoering van de wet gegeven kunnen worden. Tijdens de behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer is aan artikel 35 nog een tweede lid toegevoegd, volgens hetwelk de bevoegdheden van de Minister i.v.m. de goedkeuring der jaarlijkse begroting van inkomsten en uitgaven van de Kamers van Koophandel en Fabrieken, de rekening en verantwoording van hun geldelijk beheer over het afgelopen kalenderjaar en de goedkeuring van de met name genoemde besluiten van de Kamers (artt. 19, 20 en 23, lid 1) bij Algemene Maatregel van Bestuur onder daarbij te stellen regelen geheel of gedeeltelijk kunnen worden overgedragen aan de Sociaal-Economische Raad. Hierdoor is, evenals door artikel 5, lid 2 en artikel 21, lid 1 tegemoet gekomen aan de verlangens van hen, die nu reeds in de nieuwe basiswet voor de Kamers van Koophandel en Fabrieken de onlangs met zijn werkzaamheden begonnen, in het Eerste Hoofdstuk van de Wet op de Bedrijfsorganisatie 1950 geregelde, Sociaal-Economische Raad wilden inschakelen. Zoals boven reeds geconstateerd, zal dan vóór 1 Januari 1959 de verhouding K.v.K. en F.—P.B.O. nader bezien worden. Voorlopig hebben de Kamers van Koophandel en Fabrieken nu weer — na de onderbreking van bijna tien jaren — een bruikbaar, zuiver Nederlands wettelijk statuut, dat op bevredigende wijze langjarig verleden en nabije toekomst dezer „eerbiedwaardige", veelzijdige, actieve en voor bedrijfsleven èn overheid zo belangrijke lichamen verbindt.

---

[21]) Art. 30 Bedrijfsradenwet 1933; art. 13 Ondernemersovereenkomstenwet 1935; art. 14 Wet verbindend en onverbindend verklaring van bepalingen ener c.a.o. 1937; art. 15 Bedrijfsvergunningenwet 1938; art. 162 Wet op de Bedrijfsorganisatie; art. 30 Wet Ondernemingsraden 1950. In de Wet op de Kamers van Koophandel en Fabrieken van 1920 kwam een dergelijke bepaling nog niet voor.